

Na podlagi prvega odstavka 61.k člena Zakona o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 - ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17, 22/18, 32/19, 49/20 - ZIUZEOP, 54/20, 61/20 - ZIUZEOP-A, 175/20 - ZIUOPDVE, 203/20 - ZIUPOPDVE, 15/21 - ZDUOP, 38/21, 86/21 - odl. US, 112/21 - ZIUPGT, 123/21, 44/22, 130/22 - ZPOmK-2, 18/23, 78/23, 95/23) in prvega odstavka 9. člena Poslovnika Javne agencije Republike Slovenije za varstvo konkurence, številka: 0141-1/2023-10 z dne 25. 4. 2023, je Svet Javne agencije Republike Slovenije za varstvo konkurence sprejel

Priporočila

v zvezi z nedovoljenimi ravnanji v verigi preskrbe z živilskimi in kmetijskimi proizvodi

1. Uvod

1. V skladu s prvim odstavkom 61.k člena Zakona o kmetijstvu (v nadaljevanju: ZKme-1) Javna agencija Republike Slovenije za varstvo konkurence (v nadaljevanju: Agencija) sodeluje na področju odpravljanja nepravilnosti v verigi preskrbe s hrano z drugim izvršilnimi organi držav članic in z Evropsko komisijo pri postopkih s čezmejno razsežnostjo, s tem namenom se udeležuje sestankov v skladu z Direktivo 2019/633/EU in sprejme priporočila iz Direktive 2019/633/EU. Direktiva (EU) 2019/633 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o nepoštenih trgovinskih praksah med podjetji v verigi preskrbe s kmetijskimi in živilskimi proizvodi¹ (v nadaljevanju: Direktiva 2019/633/EU) v členu 8(2) izvršilnim organom nalaga, da se sestanejo vsaj enkrat letno, da bi razpravljali o uporabi te direktive na podlagi letnih poročil iz člena 10(2). Izvršilni organi razpravljajo o najboljših praksah, novih primerih in novem razvoju na področju nepoštenih trgovinskih praks v verigi preskrbe s kmetijskimi in živilskimi proizvodi ter izmenjujejo informacije, zlasti o izvedbenih ukrepih, ki so jih sprejeli v skladu s to direktivo, in svojih praksah izvrševanja. Izvršilni organi lahko sprejmejo priporočila, da bi spodbudili dosledno uporabo te direktive in izboljšali izvrševanje.

2. Cilj harmonizirane zakonodaje na področju nedovoljenih ravnanj v verigi preskrbe s kmetijskimi in živilskimi proizvodi je odpraviti ali omejiti nekatere poslovne prakse. Iz Direktive 2019/633/EU izhaja, da v verigi preskrbe s kmetijskimi in živilskimi proizvodi pogosto prihaja do precejšnjih neravnovesij glede pogajalske moči dobaviteljev in kupcev kmetijskih in živilskih proizvodov. Ta neravnovesja v pogajalski moči lahko vodijo v nepošteno poslovne prakse, ko večje in močnejše pogodbenne stranke poskušajo vpeljati določene poslovne prakse ali pogodbenne pogoje v zvezi s prodajnim poslom, ki so pretežno v njihovo korist. Takšne poslovne prakse tako lahko močno odstopajo od dobrih poslovnih običajev, so v nasprotju z dobro vero in poštenim ravnanjem, ter jih lahko ena pogodbeno stranka enostransko vsili drugi; gospodarsko tveganje neupravičeno in nesorazmerno prenaša z ene stranke na drugo; ali pa za eno od pogodbenih strank povzroči znatno neravnovesje med pogodbenimi pravicami in obveznostmi. Nekatere prakse so lahko očitno nepošteno, tudi če se obe pogodbeni stranki z njimi strinjata.

3. Priporočila v zvezi z nedovoljenimi ravnanji v verigi preskrbe z živilskimi in kmetijskimi proizvodi so namenjena predvsem lažjemu razumevanju zakonskih določil. Od tem je treba izpostaviti, da Agencija ni pristojna za tolmačenje ZKme-1, čeprav ji zakon nalaga pristojnost nadzora in administrativnega sankcioniranja na področju nedovoljenih ravnanj. Pojasnila v zvezi s tolmačenjem določil ZKme-1 daje Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ki je predlagatelj zakona,

¹ UL L 111, 25.4.2019, str. 59–72.

mnenja² v zvezi z razlago posameznih določil Direktive 2019/633/EU pa daje Evropska komisija³. V skladu z navedenim se je Agencija pri pripravi Priporočil oprla na omenjena mnenja in pojasnila.

4. V primeru neskladnosti teh priporočil z ZKme-1, Direktivo 2019/633/EU ter mnenji in pojasnili pristojnega ministrstva in Evropske komisije velja in se uporablja vse prej naštet.

2. Komu so namenjena priporočila

5. V skladu z 61.m členom ZKme-1 se določila V.a poglavja ZKme-1 o nedovoljenih ravnanjih uporabljajo za prodajo kmetijskih in živilskih proizvodov, pri kateri je dobavitelj oziroma kupec ali pa oba ustanovljena v EU in tudi za storitve, ki jih kupec opravlja za dobavitelja, če so izrecno navedene v tem poglavju, ne uporabljajo pa se za sporazume med dobavitelji in potrošniki.

6. **Kupec** je v skladu z Direktivo 2019/633/EU vsaka fizična ali pravna oseba, ne glede na kraj njene ustanovitve, ali vsak javni organ v Uniji, ki kupuje kmetijske in živilske proizvode; izraz kupec lahko vključuje skupino takšnih fizičnih in pravnih oseb (9. točka 3. člena ZKme-1).

7. **Dobavitelj** v skladu z Direktivo 2019/633/EU pomeni vsakega kmetijskega proizvajalca ali vsako fizično ali pravno osebo, ki prodaja kmetijske in živilske proizvode, ne glede na njegov oziroma njen kraj ustanovitve; izraz dobavitelj lahko vključuje skupino takšnih kmetijskih proizvajalcev ali skupino takšnih fizičnih in pravnih oseb, kot so organizacije proizvajalcev, organizacije dobaviteljev in združenja takšnih organizacij (11. točka 3. člena ZKme-1).

8. **Javni organ** v skladu z Direktivo 2019/633/EU pomeni nacionalne, regionalne ali lokalne organe, osebe javnega prava ali združenja enega ali več takšnih organov oziroma ene ali več takšnih oseb javnega prava (10. točka 3. člena ZKme-1).

9. Da bi ugotovili, kdo je kupec in kdo dobavitelj, je treba izhajati iz konkretnega pogodbenega odnosa vključno s tem, kdo v konkretnem primeru dobavlja kmetijski ali živilski proizvod in kdo ga kupuje. Slednje pomeni, da je lahko ista fizična ali pravna oseba dobavitelj v enem pogodbenem odnosu in kupec v drugem.

Kdo je lahko dobavitelj?	Kdo je lahko kupec?
Primarni pridelovalci, kmetje	Zadruge ⁴
Zadruge	Predelovalci kmetijskih in živilskih proizvodov
Predelovalci kmetijskih in živilskih proizvodov	Distributerji (npr. trgovci na debelo)
Distributerji (npr. trgovci na debelo)	Trgovci na drobno

² Mnenja oziroma odgovori Evropske komisije državam članicam so v angleškem jeziku.

³ Mnenja Evropske komisije so pripravljena na podlagi dejstev navedenih v dopisih z vprašanji posameznih držav članic glede implementacije ali tolmačenja določil Direktive 2019/633/EU in izražajo stališče služb komisije, Evropske komisije pa ne zavezujejo. V primeru spora v zvezi s pravom Unije je, v skladu s Pogodbo o delovanju Evropske unije, za dokončno razlago veljavnega prava Unije pristojno Sodišče Evropske unije.

⁴ Za člane organizacije proizvajalcev, vključno z zadruzo, četrti odstavek 61g. člena Zkme-1 predvideva izjemo glede obveznih sestavin pisne pogodbe. Okvirna vrednost prometa in okvirni cenik blaga, ter okvirna količina blaga in okvirni časovni raspored dobave blaga, če gre za blago iz prve alineje tretjega odstavka 61.b člena ZKme-1, niso obvezne sestavine pogodbe, v primeru, kadar sporazum o dobavi zadeva proizvode, ki jih član organizacije proizvajalcev, vključno z zadruzo, odda organizaciji proizvajalcev, katere član je dobavitelj, če statut te organizacije proizvajalcev ali pravila in odločitve, ki so v njem določeni ali iz njega izhajajo, vsebujejo določbe s podobnimi učinki, kot jih imajo pogoji sporazuma o dobavi.

10. Ugotovitev znatne tržne moči kupca v razmerju do dobavitelja je predpogoj, ki mora biti podan, da kupec krši 61.f ali 61.g člen ZKme-1. V skladu z drugim odstavkom 61f. člena ZKme-1 se šteje, da ima kupec **znatno tržno moč**, če letni promet, ki je ustvarjen v preteklem letu, s strani:

1. dobavitelja ne presega 2.000.000 eurov, s strani kupca pa presega 2.000.000 eurov;
2. dobavitelja presega 2.000.000 eurov, vendar ne presega 10.000.000 eurov, in s strani kupca presega 10.000.000 eurov;
3. dobavitelja presega 10.000.000 eurov, vendar ne presega 50.000.000 eurov, in s strani kupca presega 50.000.000 eurov;
4. dobavitelja presega 50.000.000 eurov, vendar ne presega 150.000.000 eurov, in s strani kupca presega 150.000.000 eurov;
5. dobavitelja presega 150.000.000 eurov, vendar ne presega 350.000.000 eurov, in s strani kupca presega 350.000.000 eurov.

11. **Letni promet dobavitelja in kupca** v zvezi z Direktivo 2019/633/EU pomeni letni promet v skladu s Prilogo Priporočila Komisije 2003/361/ES z dne 6. maja 2003 o opredelitvi mikro, malih in srednjih podjetij⁵ zlasti z opredelitvami samostojnega podjetja, partnerskega podjetja in povezanega podjetja.

12. Opredelitev samostojnega podjetja, partnerskega podjetja in povezanega podjetja je odvisna od lastniških deležev drugih podjetij in fizičnih oseb v tem podjetju, ter lastniških deležev tega podjetja v drugih podjetjih, in sicer:

- če je podjetje v celoti samostojno ali ima enega ali več manjšinskih partnerstev (vsak delež je manj kot 25-odstoten) z drugimi podjetji, gre za **samostojno podjetje**;
- če so deleži z drugimi podjetji najmanj 25-odstotni in največ 50-odstotni, se šteje, da imata podjetji partnerski odnos in gre za **partnersko podjetje**;
- če deleži z drugimi podjetji presegajo 50-odstotni prag, se šteje, da so podjetja povezana in gre za **povezano podjetje**.

13. Podrobnejša navodila za določitev letnega prometa kupca in dobavitelja so opredeljena v Smernicah za opredelitev MSP⁶, ki jih je izdala Evropska komisija.

Kako se določi letni promet pravne osebe ali skupine pravnih oseb? Ali se upošteva celotni letni promet, ali samo letni promet ustvarjen z določeno dejavnostjo, npr. s prodajo kmetijskih in živilskih proizvodov?

Letni promet je prihodek, ki ga je podjetje ustvarilo v poslovnem letu s prodajo proizvodov in opravljanjem storitev, ki spadajo med redne dejavnosti podjetja. Letni promet ne sme vključevati davka na dodano vrednost ali drugih posrednih davkov. Pri letnem prometu se morajo upoštevati prihodki iz vseh dejavnosti podjetja, ne le prihodki s prodajo kmetijskih in živilskih proizvodov razen, če je to edina dejavnost podjetja.⁷

Ali se pri določanju letnega prometa kupca in dobavitelja upošteva promet, ki ga podjetje ustvari v tujini?

V skladu s členom 1(2) Direktive 2019/633/EU se letni promet kupcev in dobaviteljev razume v skladu z ustreznimi deli Priloge k Priporočilu Komisije 2003/361/ES z dne 6. maja 2003 o opredelitvi mikro, malih in srednjih podjetij zlasti z opredelitvami samostojnega podjetja,

⁵ UL L št. 124 z dne 20. 5. 2003, str. 36.

⁶ Evropska komisija, Generalni direktorat za notranji trg, industrijo, podjetništvo ter mala in srednja podjetja, Smernice za opredelitev MSP, Urad za publikacije, 2020, <https://data.europa.eu/doi/10.2873/066893>.

⁷ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1/____ (2020) 616672.

partnerskega podjetja in povezanega podjetja. Tako je za namene določanja letnega prometa po členu 1(2) Direktive 2019/633/EU treba upoštevati mednarodno prisotnost podjetja na trgu in s tem letni promet, ki ga podjetje ustvari v tujini.⁸

Kdo ima obveznost posredovanja podatkov, ali se kupec in dobavitelj uvrščata v pragove oziroma razmerja glede letnega prometa iz člena 1(2) Direktive 2019/633/EU? Ali sta si kupec in dobavitelj zavezana posredovati podatke o letnem prometu pred sklenitvijo pogodbe o dobavi?

O obstoju nepoštenih trgovinskih praks odloči izvršilni organ, ki ga določi vsaka država članica. Direktiva ne določa pravil o dokaznem bremenu in prepušča odločitev o dokaznem bremenu nacionalni zakonodaji vsake države članice.⁹

Ali se direktiva uporablja tudi za pogodbene odnose med povezanimi in partnerskimi podjetji?

V skladu s členom 1 Direktiva 2019/633/EU omejuje morebitna nepoštena ravnanja v odnosih med kupci in dobavitelji v verigi preskrbe s kmetijskimi in živilskimi proizvodi. Omejitev velja za kupce in skupine kupcev ne glede na to, ali so registrirani v isti državi kot dobavitelji ali v drugi državi (vključno z državami, ki niso članice EU).

Varstvo, ki ga zagotavlja Direktiva 2019/633/EU, bi moralo koristiti kmetijskim proizvajalcem in vsem fizičnim ali pravnim osebam, ki dobavljajo kmetijske in živilske proizvode, omejevalni učinek Direktive 2019/633/EU pa se nanaša tudi na proizvajalce, kot so zadruge in združenja organizacij proizvajalcev, kadar kupujejo proizvode od svojih članov.

Enako velja tudi za povezana ali partnerska podjetja, ki kupujejo kmetijske in živilske proizvode. V zvezi s tem uporaba Direktive 2019/633/EU ni odvisna od tega, ali kupec in dobavitelj pripadata istemu podjetju. To je tudi neločljivo povezano s cilji Direktive 2019/633/EU, ki se osredotoča na zaščito šibkejših dobaviteljev kmetijskih in živilskih proizvodov, ki so v primerjavi z močnejšimi kupci izpostavljeni nepoštenim trgovinskim praksam.¹⁰

Ali so zadruge, ko delujejo kot kupci v smislu člena 2 Direktive 2019/633/EU, izvzete iz prepovedi o nepoštenih trgovinskih praksah?

Direktiva 2019/633/EU za zadruge ne določa nobenih izjem, razen v členu 3(1)(f) Direktive 2019/633/EU, ki vsebuje posebna pravila za organizacije proizvajalcev (vključno z zadrugami) glede pisnih pogodb¹¹.

⁸ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3 ____ Ares (2019) 2582401 z dne 12. 4. 2019.

⁹ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1/____ Ares (2019)7973302.

¹⁰ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G.1/____ Ares (2022)294571 z dne 14. 1. 2022.

¹¹ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1/____ Ares(2021)168615 z dne 8. 1. 2021.

3. Kmetijski in živilski proizvodi

14. V skladu z 8. točko 3. člena ZKme-1 so kmetijski in živilski proizvodi v skladu z Direktivo 2019/633/EU proizvodi, naštetih v Prilogi I k Pogodbi o delovanju Evropske unije (Prečiščena različica Pogodbe o delovanju Evropske unije, UL C št. 202 z dne 7. 6. 2016, str. 47), in proizvodi, ki niso naštetih v navedeni prilogi, vendar so predelani za uporabo v prehranske namene z uporabo proizvodov, naštetih v navedeni prilogi.

15. Nekateri proizvodi, ki so naštetih v Prilogi I k PDEU, so:

- žive živali;
- meso in užitni klavnični izdelki;
- ribe, raki in mehkužci;
- mleko in mlečni izdelki; ptičja jajca; naravni med;
- živo drevje in druge rastline; čebulice, korenine in podobno; rezano cvetje in okrasno listje;
- užitne vrtnine in nekateri koreni in gomolji;
- užitno sadje in oreščki; lupine agrumov ali dinj in lubenic;
- kava, čaj in začimbe, razen maté čaja;
- žita;
- proizvodi mlinske industrije; slad in škrob; gluten; inulin;
- oljna semena in plodovi; razno zrnje, semena in plodovi; industrijske in zdravilne rastline; slama in krma;
- sladkor iz sladkorne pese in sladkornega trsa, v trdnem stanju;
- kakav v zrnu, cel ali zdrobljen, surov ali pražen;
- proizvodi iz vrtnin, sadja, lupinastega sadja ali drugih delov rastlin;
- grozdni mošt, delno fermentiran, katerega fermentacija je ustavljena brez dodajanja alkohola;
- vino iz svežega grozdja; grozdni mošt, katerega fermentacija je ustavljena z dodajanjem alkohola;
- druge fermentirane pijače (npr. jabolčnik, hruškovec in medica);
- kis in nadomestki kisa;
- nepredelan tobak; tobačni odpadki;
- pluta, naravna, surova ali enostavno obdelana; zdrobljena, drobljena ali zmleta pluta; odpadki plute;
- lan, surov ali predelan, toda nepreden; laneno predivo in odpadki (vključno z odpadki preje in razvlaknjenimi tekstilnimi surovinami);
- konoplja (*Cannabis sativa*), surova ali predelana, toda nepredena; konopljeno predivo in odpadki (vključno z odpadki preje in razvlaknjenimi tekstilnimi surovinami).

16. Proizvodi, ki niso naštetih v navedeni prilogi, vendar so predelani za uporabo v prehranske namene z uporabo proizvodov naštetih v navedeni prilogi, so npr.:

- prehranska dopolnila;
- vode z okusom;
- manitol;
- sorbitol;
- jajčni albumin.

Ali suho (posušeno) cvetje in drevesa, ki so bila posekana (npr. božična drevesa), štejejo med kmetijske in živilske proizvode?

V skladu z Direktivo 2019/633/EU so kmetijski in živilski proizvodi naštetih v Prilogi I k PDEU in proizvodi, ki niso naštetih v navedeni prilogi, vendar so predelani za uporabo v prehranske namene

z uporabo proizvodov, naštetih v navedeni prilogi. Iz navedenega sledi, da za proizvode iz Priloge I k PDEU ni potrebno, da so predelani za uporabo v prehranske namene.

Suho cvetje spada pod Poglavlje 6 Priloge I k PDEU (Živo drevje in druge rastline; čebulice, korenine in podobno; rezano cvetje in okrasno listje). Kombinirana nomenklatura 0603 o tarifni in statistični nomenklaturi ter skupni carinski tarifi¹² vključuje rezano cvetje in cvetne brsti, primerne za šopke ali za okras, sveže, posušeno, pobarvano, beljeno, impregnirano ali drugače pripravljeno. Iz navedenega sledi, da je suho cvetje zajeto med proizvodi iz v Priloge I k PDEU.

Za živa drevesa, ki so bila posekana Poglavlje 6 o tarifni in statistični nomenklaturi ter skupni carinski tarifi določa, da so zajeta samo živa drevesa. Drevesa brez korenin se ne uvrščajo med živa drevesa, zato posekana drevesa (npr. božična drevesa) niso zajeta med proizvodi iz Priloge I k PDEU.¹³

Ali prehransko dopolnilo za lase HAIRBURST v obliki 60 gumijastih tablet šteje med proizvode, ki so naštetih v Prilogi I k PDEU ali proizvode, ki niso naštetih v navedeni prilogi, vendar so predelani za uporabo v prehranske namene z uporabo proizvodov, naštetih v navedeni Prilogi 1?

Definicija prehranskih dopolnil je zajeta v členu 2(a) Direktive 2002/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. junija 2002 o približevanju zakonodaj držav članic o prehranskih dopolnilih¹⁴, ki prehranska dopolnila opredeljuje kot živila za dopolnjevanje običajne prehrane, ki so zgoščeni viri hranil ali drugih snovi s hranilnim ali fiziološkim učinkom, sami ali v kombinaciji, in se dajejo v promet v odmerkih, to je v obliki npr. kapsul, pastil, tablet, pilul in drugih podobnih oblikah, vrečkah s praškom, ampulah s tekočino, kapalnih stekleničkah in drugih podobnih oblikah tekočine in praška za vnos v odmerjenih majhnih količinah.

Nadalje Uredba (ES) št. 178/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustanovitvi Evropske agencije za varnost hrane in postopkih, ki zadevajo varnost hrane¹⁵ v členu 2 opredeljuje hrano (ali živilo) kot vsako snov ali izdelek, v predelani, delno predelani ali nepredelani obliki, namenjen za uživanje ali se smiselno pričakuje, da ga bodo uživali ljudje.

Na podlagi teh določil se prehranska dopolnila štejejo kot hrana in zanje velja Direktiva 2019/633/EU.¹⁶

Ali pijače kot so voda, izvirna voda, brezalkoholne pijače in vode z okusom štejejo med proizvode naštetih v Prilogi I k PDEU ali za proizvode, ki niso naštetih v navedeni prilogi, vendar so predelani za uporabo v prehranske namene z uporabo proizvodov, naštetih v navedeni Prilogi 1?

Voda v obliki naravne mineralne vode, izvirske vode in namizne vode ni naštetih v Prilogi I k PDEU, prav tako ne vsebuje sestavin iz Priloge I k PDEU, zato za te proizvode ne velja Direktiva 2019/633/EU.

¹² IZVEDBENA UREDBA KOMISIJE (EU) 2022/1998 z dne 20. septembra 2022 o spremembi Priloge I k Uredbi Sveta (EGS) št. 2658/87 o tarifni in statistični nomenklaturi ter skupni carinski tarifi (UL L 282, 31. 10. 2022).

¹³ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1/___ Ares(2021)3305877 z dne 18. 5. 2021.

¹⁴ UL L 183 12.7.2002, str. 51.

¹⁵ UL L 031 1.2.2002, str. 1.

¹⁶ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI (___2022) 6268461 z dne 16. 8. 2022.

Brezalkoholne pijače in vode z okusom, ki vsebujejo sestavine iz Priloge I k PDEU, pa štejejo med proizvode za katere velja Direktiva 2019/633/EU.¹⁷

Ali proizvodi iz Priloge 1 k PDEU, kot je nepredelan tobak in tobačni odpadki in proizvodi, ki niso naštetih v Prilogi I k PDEU, kot so cigare, cigarilosi in cigarete iz tobaka ali tobačnih nadomestkov, drug predelan tobak in izdelani tobačni nadomestki, homogeniziran ali rekonstituiran tobak, tobakovi ekstrakti in esence, štejejo med proizvode za katere velja Direktiva 2019/633/EU? Ali proizvodi, kot so manitol, sorbitol in jajčni beljaki, ki so izdelani iz proizvodov, naštetih v Prilogi 1 k PDEU, štejejo med proizvode za katere velja Direktiva 2019/633/EU?

Priloga I k PDEU napotuje na poglavje 24.01 Kombinirane nomenklature z naslovom »Nepredelan tobak, tobačni odpadki« in se ne nanaša na ostale Oddelke poglavja 24 Kombinirane nomenklature, zato nepredelan tobak in tobačni odpadki spadajo med proizvode za katere velja Direktiva 2019/633/EU. Medtem ko cigare, cigarilosi in cigarete iz tobaka ali tobačnih nadomestkov, drug predelan tobak in izdelani tobačni nadomestki, homogeniziran ali rekonstituiran tobak, tobakovi ekstrakti in esence, ki sicer spadajo v oddelek 24.02 in 24.03 Kombinirane nomenklature, vendar niso zajeti v Prilogi 1 k PDEU, ne spadajo med proizvode za katere velja Direktiva 2019/633/EU.

Manitol, sorbitol in jajčni albumin niso naštetih v Prilogi I, vendar so predelani za uporabo v prehranske namene z uporabo proizvodov, naštetih v navedeni prilogi. Zato manitol, sorbitol in jajčni albumin spadajo med proizvode za katere velja Direktiva 2019/633/EU.¹⁸

2.1 Hitro pokvarljivi in ostali kmetijski in živilski proizvodi

17. ZKme-1 razlikuje med hitro pokvarljivimi kmetijskimi in živilskimi proizvodi ter drugimi kmetijskimi in živilskimi proizvodi. Razlikovanje je pomembno zlasti pri dolžini zakonskih plačilnih rokov, vračilu neprodanih proizvodov, načina odpovedi naročil, ter obveznih pogodbenih sestavin, ki sta v primeru hitro pokvarljivih kmetijskih in živilskih proizvodov tudi okvirna količina in okvirni časovni raspored dobave blaga.

18. Hitro pokvarljivi **kmetijski in živilski proizvodi** so v skladu s tretjim odstavkom 61.b člena Zkme-1:

1. proizvodi, ki bi zaradi svoje narave ali stopnje predelave lahko postali neprimerni za prodajo v 30 dneh po spravilu pridelka, proizvodnji ali predelavi;
2. sveže sadje in zelenjava iz Priloge I Uredbe 1308/2013/EU;
3. svež krompir;
4. mleko in mlečni izdelki, ki niso sterilizirani;
5. predpakirano in nepredpakirano sveže meso, mleto meso, mesni pripravki, drobovina in notranji organi;
6. nepredpakirani presni in pasterizirani mesni izdelki;
7. sveže ribe, raki in mehkužci;
8. jajca v lupini;
9. sveže gobe in zelišča;
10. predpakirani in nepredpakirani kruh in pekovsko pecivo;
11. nepredpakirani fini pekovski izdelki.

¹⁷ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI ____ Ares (2022) 792604 z dne 9. 2. 2022.

¹⁸ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G.1/ ____ Ares (2021) 6747102 z dne 3. 11. 2021.

Ali okrasne rastline spadajo med hitro pokvarljive kmetijske in živilske proizvode?

Osnovno pravilo za diferenciacijo med hitro pokvarljivimi kmetijskimi in živilskimi proizvodi in ostalimi kmetijskimi in živilskimi proizvodi je definicija zapisana v 3. odstavku 61b. člena ZKme-1, ki se glasi: »Hitro pokvarljivi kmetijski in živilski proizvodi iz prvega odstavka tega člena so proizvodi, ki bi zaradi svoje narave ali stopnje predelave lahko postali neprimerni za prodajo v 30 dneh po spravi pridelka, proizvodnji ali predelavi.«.

Glede na navedeno je zelo verjetno, da rezano cvetje in okrasno listje praviloma ni primerno za prodajo v 30 dneh po spravi.

Kar zadeva žive okrasne rastline oziroma živo drevje in druge rastline, kot izhaja iz Priloge 1 k PDEU, pa je po naravi stvari zelo verjetno, da bodo te primerne za prodajo tudi v roku daljšem od 30 dni po proizvodnji.¹⁹

Kako opredeliti proizvode, ki potrebujejo določeno obravnavo oziroma hrambo, da ostanejo primerni za prodajo. Ali navedeno vpliva na oceno, ali so takšni proizvodi hitro pokvarljivi (npr. jabolka skladiščena v hladilnici)?

Definicija hitro pokvarljivih kmetijskih in živilskih proizvodov iz člena 2(5) Direktive 2019/633/EU ne določa, da je obravnava ali hramba proizvoda merilo za opredelitev le-tega kot hitro pokvarljivega, temveč se definicija nanaša na naravo ali stopnjo predelave. Zato se kakršno koli naknadno ravnanje, npr. skladičenje v hladilnici, ne upošteva pri določanju, ali se določen proizvod šteje za hitro pokvarljivega v smislu direktive.²⁰

Pri zadnji spremembi ZKme-1, se je spremenila prva alineja tretjega odstavka 61.b člena, ki se je do sedaj glasila: »1. sveže sadje in zelenjava iz Priloge I Uredbe 1308/2013/EU;«. Ta alineja se je spremenila v: »1. proizvodi, ki bi zaradi svoje narave ali stopnje predelave lahko postali neprimerni za prodajo v 30 dneh po spravi pridelka, proizvodnji ali predelavi;«. Na to alinejo se navezuje druga točka prvega odstavka 61.g člena, ki se glasi: »okvirna količina blaga in okvirni časovni razpored dobave blaga, če gre za blago iz prve alineje tretjega odstavka 61.b člena tega zakona;«.

Iz navedenega sledi, da je potrebno v vseh pogodbah za proizvode, ki bi zaradi svoje narave ali stopnje predelave lahko postali neprimerni za prodajo v 30 dneh po spravi pridelka, proizvodnji ali predelavi, navesti tudi okvirno količino blaga in okvirni časovni razpored dobave blaga.

Namen spremembe tega člena je bil, da se v predhodnih pogodbah predvidi dinamika dobave za vse te proizvode. Sprememba povezana tudi z ostalimi hitro pokvarljivimi proizvodi, ki bi lahko postali neprimerni za prodajo v 30 dneh, je namenjena bolj skrbnemu načrtovanju prodaje in naročanju ter s tem zmanjševanju izgub hrane v verigah preskrbe z živilskimi in kmetijskimi proizvodi.²¹

19. V skladu s prvim in drugim določilom 61.b člena Zkme-1 plačilni rok za hitro pokvarljive kmetijske in živilske proizvode, ne sme biti daljši od 30 dni od dneva dostave ali prejema računa, pri čemer se upošteva poznejši datum. Plačilni rok za druge kmetijske in živilske proizvode pa ne sme biti daljši od 60 dni od dneva dostave ali prejema računa, pri čemer se upošteva poznejši datum.

¹⁹ Pojasnilo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, št. 014-113/2021/4 z dne 25. 1. 2022.

²⁰ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. ____ D(2019) 5637046 z dne 8. 8. 2019.

²¹ Pojasnilo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, št. 007-46/2022/10 z dne 12. 8. 2022.

20. Pri pogodbenih odnosih, kjer so blago hitro pokvarljivi kmetijski in živilski proizvodi, kupec ne sme od dobavitelja zahtevati vračila neprodanih hitro pokvarljivih kmetijskih in živilskih proizvodov. Pri ostalih kmetijskih in živilskih proizvodih je dovoljeno vračilo proizvodov, katerih rok uporabe je še najmanj ena tretjina obdobja od dostave do zapadlosti, ne da bi kupec plačal za te neprodane proizvode ali ne da bi plačal za odstranitev teh proizvodov ali oboje, razen če je bilo vračilo kmetijskih in živilskih proizvodov, ki niso hitro pokvarljivi, jasno in nedvoumno vnaprej dogovorjeno v pogodbi o dobavi ali v poznejših pisnih dogovorih med dobaviteljem in kupcem, katerih realizacijo je mogoče dokazati (7. točka četrtega odstavka 61.f člena ZKme-1).

21. Pri pogodbenih odnosih, kjer so blago hitro pokvarljivi kmetijski in živilski proizvodi, ni dovoljena odpoved naročila v tako kratkem roku, da za dobavitelja ni mogoče razumno pričakovati, da bo našel nadomestni način za trženje ali uporabo teh proizvodov; odpoved v roku, krajšem od 30 dni, se vedno šteje kot kratek rok (17. točka četrtega odstavka 61.f člena ZKme-1).

Ali za zadrugo in njene člane veljajo določila o plačilnih rokih za dobavo kmetijskih in živilskih proizvodov?

V skladu s členom 1 Direktive 2019/633/EU ta ureja pogodbene odnose pri prodaji med dobavitelji in kupci kmetijskih in živilskih proizvodov. Opredelitev kupca v skladu s členom 2(2) pomeni vsako fizično ali pravno osebo, ki kupuje kmetijske in živilske proizvode, zato spadajo med kupce tudi zadruge. Vendar je pri tem potrebno opozoriti, da iz 17. točke preambule Direktive 2019/633/EU izhaja, da so vsa druga plačila znotraj zadruge (ali organizacije proizvajalcev), ki ne predstavljajo prodajo proizvodov, izvzeta in ne padejo pod zaščito direktive. Primeri takšnih plačil so lahko na primer plačila, ki izhajajo iz statusnih obveznosti (npr. članarine, dividende) ali iz lastniške strukture zadruge.²²

Ali je 90-odstotno plačilo kupnine za dobavo sladkorne pese znotraj 30-dnevnega roka in 10-odstotno plačilo kupnine v roku osem do deset mesecev po dobavi v skladu s členom 3(1)(a) Direktive 2019/633/EU?

V skladu z Direktivo 2019/633/EU obročna plačila za dobavo kmetijskih in živilskih proizvodov niso mogoča, direktiva zahteva plačila celotnega zneska po računu v določenem roku.²³

4. Nedovoljena ravnanja (61f. člen ZKme-1)

22. Določilo četrtega odstavka 61.f člena ZKme-1 taksativno našteva 27 nedovoljenih ravnanj. Nedovoljena ravnanja so:

1. povračilo za storitve, ki niso bile opravljene, ali za storitve, ki so bile opravljene, vendar niso bile pisno in jasno vnaprej dogovorjene med strankama;

Kako razumeti določilo člena 3(1)(d) Direktive 2019/633/EU v skladu s katerim je prepovedano, da kupec od dobavitelja zahteva plačila, ki niso povezana s prodajo kmetijskih in živilskih proizvodov dobavitelja?

Člen 3(1)(d) kupcu prepoveduje, da bi od dobavitelja zahteval plačila, za katera mu ne nudi določenih storitev. Dobavitelj bi kupcu lahko plačal npr. za storitev razstavljanja ali uvrstitve

²² Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1____ (2020) 505945.

²³ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. ____ Ares (2020) 3863542 z dne 22. 7. 2020.

njegovih kmetijskih in živilskih proizvodov v ponudbo. Niso pa po členu 3(1)(d) člena dovoljena plačila, če kupec za ta plačila ne opravi dejanske storitve za dobavitelja.²⁴

2. povračilo za uvrstitev, ohranitev ali širjenje asortimaja oziroma izdelkov;
3. povračilo za skladiščenje ali razstavljanje ali postavitve izdelkov na police na prodajnih mestih, ali za omogočanje dostopnosti takih proizvodov na trgu, ali za stroške osebja za opremljanje prostorov, uporabljenih za prodajo proizvodov dobavitelja, razen če se dobavitelj in kupec jasno in nedvoumno vnaprej dogovorita v pogodbi o dobavi ali poznejših pisnih dogovorih med dobaviteljem in kupcem, ki bodo izvedeni in katerih realizacijo je mogoče dokazati;

Kaj pomeni pojem omogočanje dostopnosti proizvodov na trgu iz člena 3(2)(b) Direktive 2019/633/EU? Ali gre za podoben pojem kot je trženje izdelkov po členu 3(2)(e)?

Omogočanje dostopnosti proizvodov na trgu je širok pojem in ni omejen na prvo uvrstitev proizvoda na trg, niti na določen del verige preskrbe s kmetijskimi in živilskimi proizvodi, kar pomeni, da pojem ni omejen na plačila dobaviteljev njihovim kupcem za omogočanje dostopnosti proizvoda končnim kupcem.

Pojem se razlikuje od pojma trženje v členu 3(2)(e) Direktive 2019/633/EU. Trženje se namreč nanaša na marketinško strategijo, ki vključuje na primer oglaševanje izdelka, pa tudi raziskave trga ali izdelavo marketinškega načrta. Omogočanje dostopnosti proizvodov na trgu je potrebno razumeti v kontekstu drugih pojmov, kot so razstavljanje, uvrstitev proizvodov v ponudbo ali skladiščenje in se nanašajo na konkretno količino proizvodov, ki so bodisi vključeni v prodajni asortima kupca, na postavljanje proizvodov na police, ali za skladiščenje proizvodov v prostorih kupca.²⁵

Kako razumeti pojme skladiščenje, razstavljanje, uvrstitev kmetijskih in živilskih proizvodov v ponudbo in omogočanje dostopnosti proizvodov na trgu v skladu s členom 3(2)(b) Direktive 2019/633/EU?

Direktiva teh pojmov ne opredeljuje podrobneje. Pri pojmu skladiščenje ni opredeljena lokacija, na kateri naj bi se proizvodi skladiščili, vendar pa je v primerjavi s pojmom uvrstitev v ponudbo, skladiščenje pojem, ki se nanaša na fizično prisotnost proizvodov, ki vključuje tudi hrambo teh proizvodov. Pojem uvrstitev proizvodov v ponudbo se običajno razume kot vključitev proizvodov v asortima kupca, ki jih kupec namerava nadalje tržiti ali prodajati drugim kupcem (ali končnim potrošnikom). Razstavljanje se običajno razume kot postavljanje proizvodov na prodajne police. Omogočanje dostopnosti proizvodov na trgu je širši pojem in ni omejen na prvo uvrstitev proizvoda na trg, niti na določen del verige preskrbe s kmetijskimi in živilskimi proizvodi, kar pomeni, da pojem ni omejen na plačila dobaviteljev njihovim kupcem za omogočanje dostopnosti proizvoda končnim kupcem.²⁶

4. zaračunavanje stroškov popustov promocije, oglaševanja in trženja kmetijskih in živilskih proizvodov, razen če se dobavitelj in kupec pisno, jasno, nedvoumno in vnaprej dogovorita

²⁴ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1/ ___ Ares(2020) 6882654 z dne 18. 11. 2020.

²⁵ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI ___ Ares (2020) 3977485 z dne 28. 7. 2020.

²⁶ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. ___ D (2020) 3863568 z dne 22. 7. 2020.

v pogodbi o dobavi ali poznejših pisnih dogovorih med dobaviteljem in kupcem, ki bodo izvedeni in katerih realizacijo je mogoče dokazati;

Promocija, oglaševanje in trženje

V postopku sprejemanja zakonodaje je bilo izpostavljeno, da je oglaševanje v literaturi pogosto opisano kot podelement ali samostojna sestavina širšega pojma trženja, ki je pogosto obsežnejši in pokriva celotno sistematično strategijo (tudi raziskave trga ali izdelavo marketinškega načrta) in skupek konkretnih izvedbenih ukrepov (kot so radijsko oglaševanje ali časopisni oglasi) usmerjenih v povečanje prodaje proizvodov določenim kupcem.

Promocija je bolj konkretna dejavnost. V povezavi s pojmom popusti v členu 3(2)(c) Direktive 2019/633/EU je promocija povezana s cenovnimi popusti odobrenimi za določene količine proizvodov z namenom povečanja prodaje.²⁷

5. povračilo stroškov za sklenitev pogodbe;
6. prispevek za širitev prodajne mreže trgovine, izboljšanje ali preureditve obstoječih prodajnih mest, širitev skladiščnih kapacitet, širitev distribucijskega omrežja in podobnih aktivnosti;
7. vračilo neprodanih hitro pokvarljivih kmetijskih in živilskih proizvodov in proizvodov, katerih rok uporabe je še najmanj ena tretjina obdobja od dostave do zapadlosti, ne da bi kupec plačal za te neprodane proizvode ali ne da bi plačal za odstranitev teh proizvodov ali oboje, razen če je bilo vračilo kmetijskih in živilskih proizvodov, ki niso hitro pokvarljivi, jasno in nedvoumno vnaprej dogovorjeno v pogodbi o dobavi ali v poznejših pisnih dogovorih med dobaviteljem in kupcem, katerih realizacijo je mogoče dokazati;
8. plačilo blaga, ki ni bilo prodano v času trajanja akcije, po nabavnih akcijskih cenah;
9. redno ali nesorazmerno zaračunavanje popusta za plačilo računov pred rokom zapadlosti;
10. zaračunavanje nadomestila za zmanjšanje prometa, prodaje ali marže zaradi zmanjšane prodaje določenega blaga;
11. nespoštovanje plačilnih rokov iz tega zakona;
12. neprevzemanje dogovorjenih količin izdelkov skladno z dogovorjeno dinamiko odkupa, če ta odstopa od dogovora za več kot 25 odstotkov;
13. pogojevanje sklenitve pogodbe oziroma poslovnega sodelovanja s protidobavo po nekonkurenčnih pogojih;
14. zahteva po ekskluzivnosti prodaje posameznega blaga, razen za blago, ki je proizvedeno za prodajo po trgovinski blagovni znamki ali na zahtevo stranke in po strankinih specifikacijah;
15. pogojevanje sklenitve ali podaljšanja pogodbe ali prevzema izdelkov z zahtevo po proizvodnji in dobavi izdelkov za trgovinsko blagovno znamko, ki se štejejo za zamenljive z blagovnimi znamkami proizvajalca;
16. zahteva kupca, da dobavitelj ne prodaja izdelkov tretjim strankam po nižjih cenah od tistih, ki jih plača sam;
17. odpoved naročila hitro pokvarljivih kmetijskih in živilskih proizvodov v tako kratkem roku, da za dobavitelja ni mogoče razumno pričakovati, da bo našel nadomestni način za trženje ali uporabo teh proizvodov; odpoved v roku, krajšem od 30 dni, se vedno šteje kot kratek rok;
18. diskriminatorno ali nesorazmerno zaračunavanje nadomestila za razkladanje dobavljenega blaga;
19. zahteva po plačilu za poslabšanje ali izgubo kmetijskih in živilskih proizvodov oziroma za oboje, do katerih pride v prostorih kupca ali po prenosu lastništva na kupca, kadar takšno poslabšanje ali izguba ni posledica malomarnosti ali krivde dobavitelja;

²⁷ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3____ Ares (2019) 2582401 z dne 12. 4. 2019.

20. prenos poslovnega tveganja na stranko po dobavi za naložene globe ali druge kazni, razen če je globa ali druga naložena kazen zaradi pomanjkljivosti blaga, za katero je odgovoren dobavitelj;
21. določanje nesorazmernih ali nepoštenih pogodbenih kazni;

Dobavitelj ima težave z nekaterimi kupci v zvezi z zaračunavanjem zamudnih obresti in po njegovem mnenju neupravičenim izkoriščanjem oziroma sankcioniranjem. Kaj lahko naredi v takšnih primerih?

Pogodbene kazni, kot nedovoljena ravnanja, so opredeljene v 21. točki četrtega odstavka 61.f člena ZKme-1, ki se glasi: »določanje nesorazmernih ali nepoštenih pogodbenih kazni«. Obligacijski zakonik²⁸ (v nadaljevanju: OZ) v 247. členu določa, da se upnik in dolžnik lahko dogovorita, da bo dolžnik plačal upniku določen denarni znesek ali mu preskrbel kakšno drugo premoženjsko korist, če ne izpolni svoje obveznosti ali če zamudi z njeno izpolnitvijo (pogodbena kazen). Drugi odstavek 247. člena OZ določa, da če iz pogodbe ne izhaja kaj drugega, se šteje, da je kazen dogovorjena za primer, če dolžnik zamudi z izpolnitvijo. V 248. členu OZ pa je določeno, da pogodbeni stranki lahko poljubno določita višino kazni, bodisi v skupnem znesku, v odstotku, za vsak dan zamude ali kako drugače.

Problematika nesorazmernih pogodbenih kazni je torej povezana z določbami pogodbe in posledično z dejansko realizacijo posamezne dobavljene oziroma nedobavljene pošiljke. Če dobavitelj ne izdobi pošiljke oziroma je ne izdobi pravočasno in pri tem odstopa od izvedbe pogodbe, mu kupec zaračuna pogodbeno kazen, ki je določena v pogodbi. Kupec se želi na ta način zavarovati, da bo imel naročeno blago dostavljeno pravočasno. Pri dostavi lahko pride tudi do nepredvidenih dogodkov, ki so povezani z višjo silo, ki je dobavitelj ne more predvideti, kar bi morali imeti tudi dogovorjeno v pogodbi o dobavi.

Pomembno je, da dobavitelj v primerih, ko pride do nepredvidenih dogodkov, ki bodo imeli za posledico zamude o dostavi, o tem čim prej obvestite trgovca. Če dobavitelj meni, da uporablja kupec nesorazmerne ali nepoštene pogodbene kazni, lahko poda prijavo na Agencijo, ki bo izvedla postopek v katerem bo ugotavljala uporabo nedovoljenih ravnanj v obliki nesorazmernih ali nepoštenih pogodbenih kazni. Agencija opravi postopke na način, da ostane identiteta prijavitelja skrita. Pri tem izvaja postopek nadzora tako, da preverja pogodbene kazni pri različnih trgovcih za različne dobavitelje. Če se dobavitelju nikakor ne uspe dogovoriti s kupcem za nižjo pogodbeno kazen, lahko zahteva zmanjšanje pogodbene kazni na sodišču. V skladu z 252. členom OZ sodišče na dolžnikovo zahtevo zmanjša pogodbeno kazen, če spozna, da je glede na vrednost in pomen predmeta obveznosti nesorazmerno visoka.²⁹

22. prepoved odstopa terjatev;
23. zavrnitev pisne potrditve pogojev pogodbe o dobavi med kupcem in dobaviteljem, ali neizpolnjevanje obveznosti iz 61.g člena tega zakona glede pisne oblike oziroma obveznih sestavin pogodbe;

Ali je dovoljeno, da se podpiše nova pogodba 31. 3., pri čemer v obdobju od 1.1 do 31. 3. najprej velja stara pogodba, po podpisu nove pa se stara pogodba za obdobje od 1. 1 do 31. 3. razveljavi in velja nova pogodba tudi za nazaj?

61.g člen ZKme-1 določa, da morajo biti pogodbe v verigi preskrbe s hrano sklenjene v pisni obliki in pred dobavo blaga. Glede na naveden primer, da se omogoča veljavnost pogodbe za nazaj

²⁸ Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.

²⁹ Pojasnilo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, št. 007-46/2022/ z dne 29. 7. 2022.

(retroaktivnost), bi zaobšli namen zakona. Pri pripravi pogodb sta na razpolago dve možnosti. Stara pogodba velja do 31. 3., nova pogodba pa velja od 31. 3. dalje. Druga možnost pa je, da je že v stari pogodbi določilo, da velja do preklica oziroma do uveljavitve nove pogodbe. Nova pogodba mora v tem primeru vsebovati določilo, da začne veljati z uveljavitvijo nove pogodbe ali s podpisom pogodbenih strank, nikakor pa nova pogodba ne more veljati za nazaj.³⁰

24. enostranska sprememba pogojev pogodbe o dobavi kmetijskih in živilskih proizvodov, ki zadevajo pogostost, način, kraj, roke ali obseg dobave ali dostave kmetijskih in živilskih proizvodov, standarde kakovosti, plačilne pogoje ali cene, oziroma ki zadevajo opravljanje storitev;

Pri nekaterih pogodbenih odnosih so določene le referenčne cene (npr. borzne cene), ali pa poteka pogodbeno sodelovanje brez cenika. V takih primerih lahko kupec enostransko spreminja nabavne cene. Ali gre v tem primeru za nepošteno trgovinsko prakso v skladu s členom 3(1)(c) Direktive 2019/633/EU?

Člen 3(1)(c) prepoveduje enostransko spremembo pogojev pogodbe o dobavi kmetijskih in živilskih proizvodov, ki zadevajo pogostost, način, kraj, roke ali obseg dobave ali dostave kmetijskih in živilskih proizvodov, standarde kakovosti, plačilne pogoje ali cene, oziroma ki zadevajo opravljanje storitev.

Enostranske spremembe pogodbe s strani kupca, ki zadevajo določanje cen brez predhodnih pogajanj z dobaviteljem, se lahko opredelijo kot nepošteno trgovinske prakse po členu 3(1)(c).

Nadalje lahko enostransko in netransparentno spreminjanje cen s strani kupca prikrije obstoj plačil, ki niso povezana s prodajo kmetijskih in živilskih proizvodov dobavitelja in so prepovedana po členu 3(1)(d).

Vsak dobavitelj ima tudi pravico, da od kupca zahteva pisno potrditev pogojev pogodbenega razmerja. Če kupec zavrne pisno potrditev, gre lahko za nepošteno trgovinsko prakso v skladu s členom 3(1)(f)³¹.

Ali gre za nepošteno trgovinsko prakso v smislu enostranske spremembe pogodbenih pogojev, če kupec enostransko spremeni pogoje prejemanja računov, izdanih s strani dobavitelja?

Spremembe v zvezi z ustaljeno prakso izdajanja računov lahko vplivajo na čas in način plačil, posledično je takšne enostranske spremembe glede prejemanja računov oziroma zahtev glede izdajanja računov s strani dobavitelja treba razumeti kot enostranske spremembe plačilnih pogojev, kar je prepovedano po členu 3(1)(c) Direktive 2019/633/EU³².

Kako razumeti pojem standardi kakovosti v skladu s členom 3(1)(c) Direktive 2019/633/EU?

Pojem standardi kakovosti je v direktivi naveden v okviru prepovedi kupcu, da enostransko spremeni pogoje pogodbe o dobavi. Standardi kakovosti v tem kontekstu niso omejeni na standarde kakovosti po kmetijski zakonodaji, kot npr. v Uredbi (EU) št. 1308/2013, ampak se nanašajo na kateri koli standard kakovosti za kmetijske in živilske proizvode, o katerem sta se

³⁰ Pojasnilo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, št. 007-46/2022/6 z dne 21. 7. 2022.

³¹ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI ___ D(2023) 1093570 z dne 15. 2. 2023.

³² Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI ___ D(2023) 4470048 z dne 5. 5. 2023.

*pogodbeni stranki predhodno dogovorili, npr. glede stopnje zrelosti sadja, zahteve, da proizvod ne sme biti obtolčen, ipd.*³³

25. protipravna pridobitev, uporaba ali razkritje poslovne skrivnosti dobavitelja s strani kupca v skladu z zakonom, ki ureja poslovno skrivnost;
26. grožnje kupca s povračilnimi ukrepi (npr. umik proizvodov iz ponudbe, zmanjšanje naročenih količin proizvodov ali prekinitve določenih storitev, ki jih kupec opravlja za dobavitelja, kot so trženje ali promocije proizvodov dobavitelja) oziroma izvedba takšnih ukrepov, če dobavitelj uveljavlja svoje pogodbene ali zakonske pravice, vključno z vložitvijo prijave pri organih iz 61.i člena tega zakona ali s sodelovanjem s temi organi med postopkom;

V skladu s členom 3(1)(h) Direktive 2019/633/EU je prepovedano, da kupec dobavitelju grozi s trgovinskimi povračilnimi ukrepi oziroma takšne ukrepe izvede, če dobavitelj uveljavlja svoje pogodbene ali zakonske pravice.

Takšne grožnje so npr. kadar kupec ne bi želel plačati za dostavljene proizvode, ali kadar bi kako drugače kršil svoje pogodbene obveznosti, če bi dobavitelj zoper njega vložil prijavo. Dobavitelji prav tako izpostavljajo, da kupci velikokrat grozijo s prenehanjem poslovnega sodelovanja, ki je urejeno z dolgoročnimi pogodbami, če se bodo dobavitelji poslužili pravnih sredstev³⁴.

27. zahteva kupca po nadomestilu za stroške, nastale pri preučevanju prijave strank v zvezi s prodajo proizvodov dobavitelja, čeprav ne gre za malomarnost ali krivdo dobavitelja.

23. Ne glede na 4. točko četrtega odstavka 61f. člena ZKme-1 je celotno ali delno kritje stroškov popustov, s strani dobavitelja, za kmetijske in živilske proizvode, ki jih je kupec prodal v okviru promocije, prepovedano, razen če kupec pred promocijo, ki jo je začel, opredeli trajanje promocije in pričakovano količino kmetijskih in živilskih proizvodov, ki naj bi bili naročeni po znižani ceni.

24. Kadar kupec za primere nedovoljenih ravnanj iz 3. in 4. točke četrtega odstavka 61f. člena ZKme-1 zahteva plačilo, kupec dobavitelju zagotovi pisno oceno plačil na enoto ali skupnih plačil ter pisno oceno stroškov in podlago za to oceno, ki je lahko v obliki cenika aktivnosti storitev ali cenika marketinških oziroma promocijskih aktivnosti.

25. Taksativno naštetá nedovoljena ravnanja pomenijo prevladujoče obvezne določbe, ki se uporabljajo za vsak primer, ki spada na področje uporabe nedovoljenih ravnanj, ne glede na pravo, ki bi se sicer uporabilo za pogodbo o dobavi med strankama.

26. Če pogodba vsebuje nedovoljena ravnanja, so takšna določila pogodbe nična.

5. Pisnost pogodb (61.g člen ZKme-1)

27. Pogodbe v verigi preskrbe s hrano morajo biti sklenjene v pisni obliki in pred dobavo blaga ter vsebovati naslednje obvezne sestavine:

1. okvirna vrednost prometa in okvirni cenik blaga;
2. okvirna količina blaga in okvirni časovni raspored dobave blaga, če gre za blago iz prve alineje tretjega odstavka 61.b člena tega zakona;
3. trajanje pogodbe, ki se lahko sklene za določen ali nedoločen čas z določili o odpovedi;

³³ in ³⁴ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1/ ___ Ares(2020) 6882654 z dne 18. 11. 2020.

4. podrobnosti o plačilnih rokih in postopkih;
5. načine dobave blaga;
6. pravila, ki se uporabljajo za spremembo cene blaga, in
7. pravila, ki se uporabijo v primeru višje sile.

28. Pisne pogodbe pa niso obvezne, če vrednost pogodb med dvema subjektoma v posameznem koledarskem letu ne preseže 15.000 eurov, za ta del pa morajo biti izdane dobavnice ali odkupni blok, razen če dobavitelj od kupca zahteva sklenitev pisne pogodbe.

29. Prav tako se 61.g člen ZKme-1 ne uporablja za pogodbe iz 58.a člena³⁵ tega zakona oziroma za pogodbeno razmerja v sektorju mleka in mlečnih izdelkov.

6. Administrativne sankcije in globe (177.a člen ZKme-1)

30. Za administrativne prestopke Agencija kupcu izreče administrativno sankcijo v enkratnem denarnem znesku v višini največ 0,25 odstotka letnega prometa kupca, ustvarjenega v predhodnem poslovnem letu, če ta naklepno ali iz malomarnosti:

- ravna v nasprotju z 61.f ali 61.g členom ZKme-1,
- ravna v nasprotju z obveznostjo, določeno v izvršljivi odločbi, izdani na podlagi 61.f ali 61.g člena ZKme-1.

31. Če ZKme-1 ne določa drugače, se pri administrativnem sankcioniranju uporabljajo določbe zakona, ki ureja preprečevanje omejevanja konkurence.

32. Administrativne sankcije ni dopustno izreči, če je poteklo več kot tri leta od izvršitve administrativnega prestopka, in zastaranje ni bilo pretrgano ali prekinjeno v skladu z zakonom, ki ureja preprečevanje omejevanja konkurence.

33. Z globo od 5.000 do 10.000 eurov se za prekršek kaznuje odgovorno osebo pravne osebe, odgovorno osebo samostojnega podjetnika posameznika oziroma posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, če:

- ravna v nasprotju z 61.f ali 61.g členom ZKme-1,
- ravna v nasprotju z obveznostjo, določeno v izvršljivi odločbi, izdani na podlagi 61.f ali 61.g člena ZKme-1.

7. Prijave nedovoljenih ravnanj

34. Na podlagi 61.i člena ZKme-1 lahko dobavitelji vložijo prijave nedovoljenih ravnanj v Republiki Sloveniji pri Agenciji oziroma pri izvršilnemu organu v državi članici, v kateri je ustanovljen dobavitelj ali pri izvršilnemu organu v državi članici, v kateri je ustanovljen kupec, za katerega se sumi, da je izvajal nedovoljena ravnanja. Prijava se vložijo pri izvršilnem organu, ki je pristojen za obravnavo nedovoljenih ravnanj iz 61.f člena ZKme-1.

Kakšen je postopek v čezmejnih sporih v primeru, ko dobavitelj vloži prijavo pri izvršilnem organu v eni državi članici proti kupcu, ki je iz druge države članice (ali izven EU)? Ali je izvršilni organ dolžan predati prijavo v odločanje izvršilnemu organu v drugi državi članici?

³⁵ Pogodbe, katerih predmet je odkup surovega mleka, namenjenega predelavi, in se sklenejo med proizvajalcem mleka in odkupovalci oziroma predelovalci mleka, morajo izpolnjevati pogoje iz predpisov Unije in morajo biti sklenjene v pisni obliki. Podrobnejše pogoje iz tega člena predpiše vlada.

Člen 5(1) Direktive 2019/633/EU določa, da je za izvršitev prepovedi iz člena 3 pristojen izvršilni organ, pri katerem je vložena pritožba. Izvršilni organ, ki vodi postopke proti kupcu lociranem v drugi državi članici EU ali izven EU, lahko proti kupcu sprejme sankcijo, ki prepoveduje nadaljevanje nepoštenih praks iz člena 3 Direktive 2019/633/EU. Da bi lahko izvršilni organ učinkovito vodil postopek, lahko na podlagi člena 8, zaprosi za administrativno pomoč pri izvršilnem organu v drugi državi članici EU.³⁶

Kdo je pristojen izvršilni organ in katero pravo se uporablja v primeru čezmejnih sporov?

Direktiva 2019/633/EU daje izvršilnim organom v državi dobavitelja ali kupca ozemeljske pristojnosti za izvrševanje direktive (glej člen 3). V skladu s členom 8(1) Direktive 2019/633/EU morajo izvršilni organi držav članic medsebojno sodelovati in si pomagati pri preiskavah, ter sodelovati s Komisijo. Direktiva pa ne vsebuje določb, ki bi predpisale katero pravo se uporablja v pogodbenih odnosih.

Glede na navedeno in člen 5(1) Direktive 2019/633/EU lahko dobavitelji vložijo pritožbe bodisi pri izvršilnemu organu v državi članici, v kateri je ustanovljen dobavitelj, bodisi pri izvršilnemu organu v državi članici, v kateri je ustanovljen kupec, za katerega se sumi, da je izvajal prepovedano trgovinsko prakso. Izvršilni organ, pri katerem je vložena pritožba, je pristojen za izvršitev prepovedi iz člena 3 Direktive 2019/633/EU.³⁷

35. Organizacije proizvajalcev, druge organizacije dobaviteljev in združenja takšnih organizacij lahko vložijo prijavo iz prejšnjega odstavka na zahtevo enega ali več svojih članov ali, na zahtevo enega ali več članov njihovih članic organizacij, kadar ti člani menijo, da so prizadeti zaradi nedovoljenih ravnanj. Druge organizacije, ki predstavljajo dobavitelje, lahko na zahtevo dobavitelja in v njegovem interesu vložijo prijavo, in sicer pod pogojem, da so takšne organizacije neodvisne neprofitne pravne osebe.

Ali lahko organizacije proizvajalcev v imenu svojih članov v skladu s členom 5(2) Direktive 2019/633/EU vložijo prijave na izvršilni organ?

Priznane organizacije proizvajalcev lahko vložijo prijave v imenu svojih članov. Prav tako lahko vložijo prijave tudi organizacije proizvajalcev, ki niso priznane (kot je to določeno v 10. točki preambule Direktive 2019/633/EU).³⁸

36. Agencija sprejme potrebne ukrepe za ustrezno zaščito identitete prijavitelja, članov ali dobaviteljev iz tega člena ter za ustrezno zaščito vseh drugih informacij, v zvezi s katerimi prijavitelj meni, da bi razkritje takih informacij škodovalo interesom prijavitelja, članov ali dobaviteljev. Prijavitelj opredeli morebitne informacije, v zvezi s katerimi zahteva zaupnost.

37. Če Agencija po prejemu prijave meni, da ni zadostne podlage za obravnavo prijave, v roku, ki ni daljši od 30 dni po prejemu prijave, o tem obvesti prijavitelja. Če meni, da obstajajo zadostni razlogi za obravnavo prijave, zoper kupca uvede postopek in o tem obvesti prijavitelja.

38. Če Agencija ugotovi eno ali več nedovoljenih ravnanj, od kupca zahteva, da z nedovoljenimi ravnanji preneha.

³⁶ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G.1/___ D (2019) 4856577.

³⁷ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G.1/___ Ares (2021) 6015450 z dne 4. 10. 2021.

³⁸ Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. ___ Ares (2020) 2110274 z dne 7. 4. 2020.

Številka: 0141-1/2023-17
Datum: 16. 11. 2023

Andrej MATVOZ
Predsednik sveta
Javne agencije Republike Slovenije
za varstvo konkurence

Priloge:

1. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1/____ (2020) 616672.
2. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3 ____ Ares (2019) 2582401 z dne 12. 4. 2019.
3. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1/____ Ares (2019)7973302.
4. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G.1/____ Ares (2022)294571 z dne 14. 1. 2022.
5. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1/____ Ares(2021)168615 z dne 8. 1. 2021.
6. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1/____ Ares(2021)3305877 z dne 18. 5. 2021.
7. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI (____2022) 6268461 z dne 16. 8. 2022.
8. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI ____ Ares (2022) 792604 z dne 9. 2. 2022.
9. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G.1/ ____ Ares (2021) 6747102 z dne 3. 11. 2021.
10. Pojasnilo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, št. 014-113/2021/4 z dne 25. 1. 2022.
11. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. ____ D(2019) 5637046 z dne 8. 8. 2019.
12. Pojasnilo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, št. 007-46/2022/10 z dne 12. 8. 2022.
13. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1____ (2020) 505945.
14. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. ____ Ares (2020) 3863542 z dne 22. 7. 2020.
15. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G1/ ____ Ares(2020) 6882654 z dne 18. 11. 2020.
16. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI____ Ares (2020) 3977485 z dne 28. 7. 2020.
17. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. ____ D (2020) 3863568 z dne 22. 7. 2020.
18. Pojasnilo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, št. 007-46/2022/ z dne 29. 7. 2022.
19. Pojasnilo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, št. 007-46/2022/6 z dne 21. 7. 2022.
20. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI ____ D(2023) 1093570 z dne 15. 2. 2023.
21. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI ____ D(2023) 4470048 z dne 5. 5. 2023.
22. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G.1/____ D (2019) 4856577.
23. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. AGRI.DDG3/G.1/____ Ares (2021) 6015450 z dne 4. 10. 2021.
24. Mnenje Evropske komisije, Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja, št. ____ Ares (2020) 2110274 z dne 7. 4. 2020.